

Prezentace situace v oblasti PPRCH
z pohledu metodika prevence PPP na
školách v regionu Brno - město
a Brno - venkov

Brno, 22.3.2023

Poradenské centrum PPP Brno, Sládkova

PhDr. Lenka Skácelová

Vedoucí odloučeného pracoviště PPP, psycholog

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti

- ▶ odloučené pracoviště Pedagogicko-psychologické poradny Brno
- ▶ příspěvková organizace JmK
- ▶ Centrum vzniklo v roce 1994 (bližší informace k historii na www.poradenskecentrum.cz)
- ▶ Centrum získalo 5 certifikátů kvality poskytovaných programů
- ▶ statutární zástupce - Mgr. Libor Mikulášek, ředitel PPP Brno
- ▶ vedoucí pracoviště - PhDr. Lenka Skácelová

Charakteristika a vymezení činnosti Poradenského centra

- ▶ ojedinelý typ **státního zařízení** v systému prevence a poradenství pro děti, mládež a rodiny v oblasti rizikového chování jako je:
  - ▶ záškoláctví
  - ▶ šikana
  - ▶ problémy ve vztazích či v komunikaci doma i ve škole
  - ▶ experimentování s návykovými látkami
  - ▶ a další

Cílová skupina

- ▶ děti mladšího školního věku (6 - 12 let)
- ▶ děti staršího školního věku (12 - 15 let)
- ▶ mládež (15 - 18 let)
- ▶ jedinci na počátku dospělosti (18 - 22 let)
- ▶ rodiče
- ▶ pedagogové

Poskytované služby

A. Programy specifické primární prevence - všechny typy PP jsou certifikované 2014

- všeobecná primární prevence
- selektivní primární prevence
- indikovaná primární prevence

B. Sekundární prevence

C. Programy pro rodičovskou veřejnost

D. Metodická a vzdělávací činnost pro pedagogy

E. Ediční činnost

Situace v oblasti prevence RCH z pohledu metodika PPP Brno

Následující sdělení vychází z dopadu doby covidové a distanční výuky na současné RCH ve školách

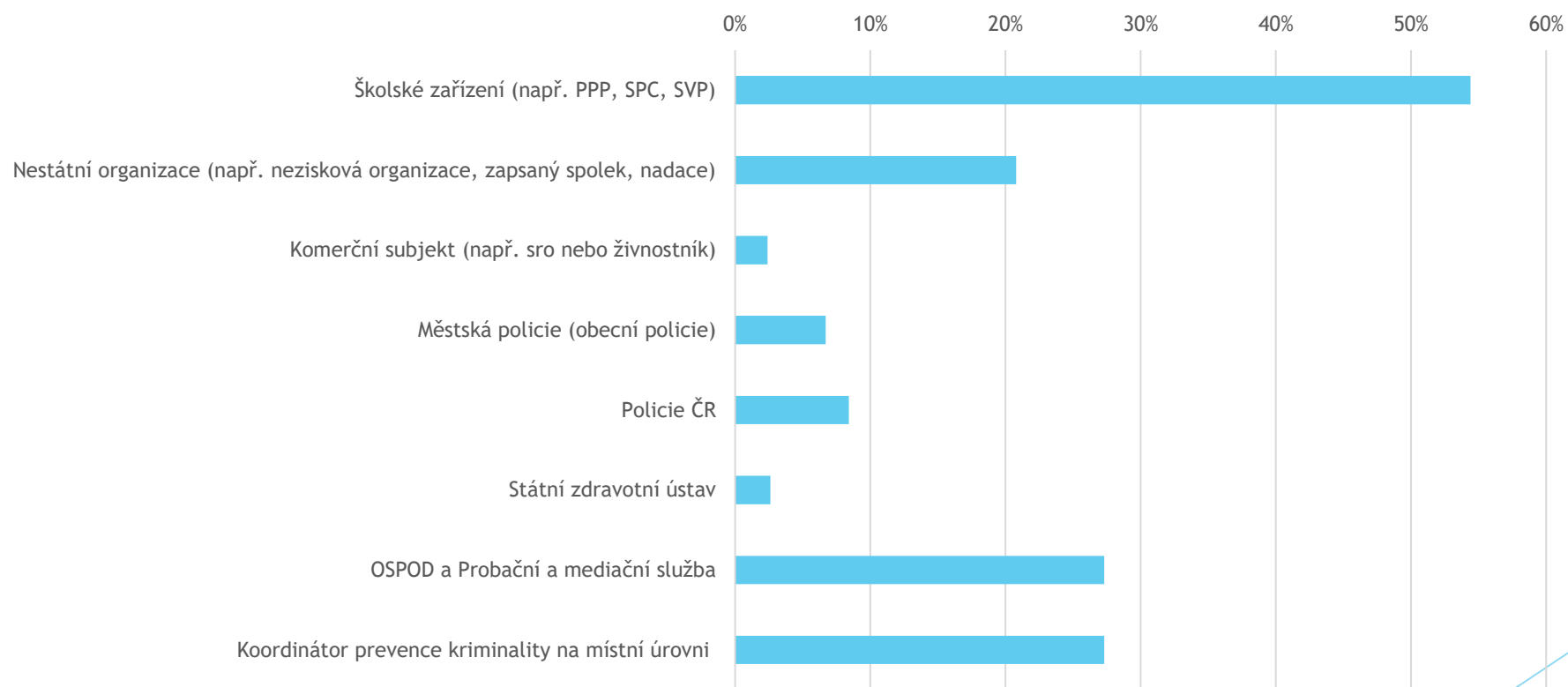
- ▶ Období distanční výuky představovalo pro školu, děti i rodiče specifickou situaci, která byla odlišná od běžného stavu, ale také od první vlny epidemie z jara 2020
- ▶ V listopadu 2020 bylo provedeno rychlé dotazníkové šetření (KAD, PedF MU, OSPRCH) přes SEPA s cílem zmapovat aktuální stav v oblasti všech hlavních typů rizikového chování a duševního zdraví u dětí během aktuální epidemiologické situace (2. vlna covid-19). Konkrétně byla zjišťována míra a závažnost rizikových typů chování u žáků. Studie byla realizována ve velmi krátkém čase
- ▶ Z různých oblastí RCh byly nejčastěji osločovány (1) problémy spojené s duševním zdravím, (2) oblast hygieny a ochrany před infekčními nemocemi, (3) kyberšikana, (4) kyberbezpečnost a (5) záškoláctví.
- ▶ Velmi málo byly osločovány nelátkové závislosti (digitální hry, internet) a téměř vůbec nebyla řešena problematika online pornografie.

Výskyt rizikového chování a problémů spojených s duševním zdravím a rodinným prostředím

	1. stupeň ZŠ (N = 1128)		2. stupeň ZŠ (N = 979)		SŠ (N = 463)	
	Počet škol se zaznamenaným výskytem	Počet nahlášených případů	Podíl škol se zaznamenaným výskytem	Počet nahlášených případů	Podíl škol se zaznamenaným výskytem	Počet nahlášených případů
Duševní zdraví (stres, úzkost, deprese apod.)	55	233	117	367	128	705
Užívání návykových látek	3	9	17	70	12	75
Nelátkové závislosti	12	93	24	127	17	153
Kyberšikana nebo jiná traumatizace v online prostoru	29	76	68	152	32	84
Problémy v rodině (zanedbávání nebo týrání dítěte, domácí násilí apod.)	36	83	58	168	36	100
Kriminální chování (přestupky, provinění, trestná činnost)	5	10	14	30	7	12

Podíl škol, které spolupracovaly v oblasti prevence během distanční výuky s jednotlivými externími subjekty

Statistika za školní rok 2021/2022

Všeobecná primární prevence

Typ programu	Počet setkání
Programy všeobecné PP	194 (Brno město 126, Brno venkov 68)
Z toho	35 adiktologická témata
Celkem	194

V průměru je ve třídě 25 žáků - celkem cca 4850 žáků a studentů

A. Programy selektivní primární prevence

1. Program selektivní primární prevence

- ▶ program pro třídní kolektiv určený pro včasné zachycení některých varovných symptomů rizikového chování, které mohou být podkladem pro následnou intervenci.

2. Rodičovská skupina

- ▶ pro rodiče, jejichž děti jsou ohroženy rizikovým chováním
- ▶ pro rodiče dětí, které jsou aktuálně v kontaktu s Centrem - v rámci skupinových činností nebo v individuální péči
- ▶ práce této skupiny přináší rodičům možnost výměny zkušeností, vzájemné sdílení a podporu v podobných situacích

3. Osobnostně rozvojový program pro žáky s adaptačními problémy

- ▶ skupinový program pro děti ZŠ (4.-7. třída) s potížemi v oblasti vztahu k autoritám či s vrstevníky

Statistika za školní rok 2021/2022

Selektivní primární prevence

Typ programu	Počet setkání
Programy SPP + IPP	62
Rodičovská a učitelská skupina	30
Seminář ŠMP	24
Semináře pro pedagogy	8
Konference PPRCH JMK	1/100 účastníků

A. Programy indikované primární prevence

1. Programy indikované primární prevence

- ▶ jsou určeny k řešení obtížných situací v rámci třídního kolektivu
- ▶ náplní programu je diagnostika sociálního klimatu třídy, práce s pravidly třídy, řešení problémů mezi žáky a podpora zdravých vztahů v počátečních fázích onemocnění kolektivu
- ▶ podmínkou realizace je aktivní zapojení třídního učitele a osobní konzultace před a po zahájením spolupráce

2. Skupina pro děti s adaptačními problémy v třídním kolektivu (Pomelo)

- ▶ pro žáky ZŠ i SŠ s problémem adaptovat se v třídním kolektivu
- ▶ jde o děti, které trpí nadměrnou psychickou tenzí, špatně se orientují v sociálních situacích a často neadekvátně reagují (např. stažení se nebo agrese)
- ▶ cílem je poskytnout účastníkům možnost své problémy řešit, ale i zažívat podporu a ocenění ze strany členů skupiny

Statistika za školní rok 2021 / 2022

Indikovaná primární prevence

Typ programu	Počet setkání
Skupina pro děti s adaptačními problémy v třídním kolektivu	16
Programy indikované primární prevence	62 (+ následná setkání)

B. Sekundární prevence

- ▶ krizová intervence pro děti a mládež při akutních potížích v oblastech školních, vztahových, rodinných a jiných
- ▶ krizová intervence a poradenství pro rodiče při potížích spojených s dospíváním dětí (šikana, škola, komunikace, atd.)
- ▶ odborné poradenství pro experimentátory a uživatele drog, jejich rodiče, partnery a kamarády
- ▶ **krátkodobá rodinná terapie v rámci poradenství** - řešení problémů za pomoci celého rodinného systému. Systematická práce s celou rodinou.
- ▶ **rodičovská skupina**

Statistika za školní rok 2021/2022

Sekundární prevence

Počet klientů	Počet setkání
278 (84 dívek, 194 chlapců)	1186

Zakázka	Počet klientů
Výchovné obtíže (rizikové chování)	139 (alkohol, THC, tabák, netolismus)
Psychické obtíže	90
Ostatní - jiné	48

Nejčastější důvody příchodu klientů do PPP se dají rozdělit do tří oblastí:

- ▶ Jedná se o **školní problémy**, které se týkají neplnění školních povinností, např. zapomínání, omlouvání, sprosté vyjadřování, drzé chování k učitelům, agresivní projevy ke spolužákům i učitelům slovní i fyzické a také záškoláctví.
- ▶ Dalším důvodem jsou **rodinné problémy**, neplnění domácích povinností, pozdní příchody domů, omlouvání rodičům, nedodržování dohodnutých pravidel, konflikty mezi sourozenci, agresivní chování k rodičům slovní i fyzické.
- ▶ Takřka samostatnou kapitolu pak tvoří **děti s diagnostikovaným ADHD nebo ADD**.
- ▶ I přes veškerou možnou a nabízenou pomoc se ne vždy daří problémy zvládat. Děti v současně nastaveném systému péče získávají zkušenost, že se jim „nemůže nic stát“. Narůstá tím jejich agresivita slovní i fyzická a roste tak náročnost zvládnutí dětí s výchovnými problémy.

Nejčastější důvody příchodu klientů do PPP se dají rozdělit do tří oblastí:

- ▶ Z celého systému pomoci a podpory tak vypadávají žáci, kteří výchovné potíže nemají. Jsou nuceni být ve školách přítomni tomu, že si problémoví spolužáci dovolují k učiteli takřka cokoli (vykřikují, nadávají mu, dohadují se s ním, odmlouvají), často nepracují v hodinách a nikdo si s nimi nedokáže poradit“.
- ▶ Jsou také vystavovány agresivní vůči sobě (schválnosti, nadávky, bití apod.) a musí trpět tím, že nemůžou zažívat zajímavé způsoby vyučování a někdy se také nemůžou ani učit, protože se pořád něco řeší“. Jsou odkázány na frontální způsob výuky a vedeny k ohleduplnosti a toleranci k problémovému chování spolužáků anebo k tomu, jak se bránit.
- ▶ Proto nejčastější zakázkou pro nás - Centrum - je práce v programech indikované prevence s třídními kolektivy

Nejčastější důvody experimentování s alkoholem a návykovými látkami

- ▶ Hledání a posílení prožitku zábavy (oslabení ostychu mez vrstevníky)
- ▶ Nátlak vrstevnické skupiny
- ▶ Snadná dostupnost NL
- ▶ Předvádění se, získat výjimečnost
- ▶ Zakázané ovoce, překračování hranic
- ▶ Řešení a únik před problémy, traumatizace, zvládání úzkosti
- ▶ Nedostatek smysluplné činnosti, nuda, prázdnota v životě
- ▶ Nápodoba chování rodičů, členů rodiny, blízkých osob
- ▶ **Včasná prevence s cílovou skupinou žáků a především rodičů**

Statistika za školní rok 2021/2022

Sekundární prevence

Podle typu školy	Počet klientů
Základní školy	235
Střední školy	31
Rodiny, školsky nezařazení	12
Mateřská škola	3

Výskyt rizikového chování za školní rok 2021/2022

	MŠ - děti...	ZŠ - příprav né...	1. ročník ZŠ	2. ročník ZŠ	3. ročník ZŠ	4. ročník ZŠ	5. ročník ZŠ	6. r. ZŠ / prima	7. r. ZŠ / sekunda	8. r. ZŠ / tercie	9. r. ZŠ / kvarta	10. roční k ZŠ...	1. r. SŠ / kvinta	2. r. SŠ / sexta	3. r. SŠ / septima	4. r. SŠ / oktáva	další...	Suma sloupců
Počet případů																		
Špatné vztahy mezi žáky	29	5	192	192	265	332	312	307	232	196	107	0	180	134	94	9	17	2603
Vyloučení určitých jedinců z kolektivu, ostrakizace	9	0	35	41	41	78	81	99	84	66	49	0	44	17	8	2	7	661
Případy opakovaného záměrného psychického i fyzického ubližování	4	1	26	31	45	103	70	91	76	60	40	0	21	17	6	0	10	601
Případy využití elektronických prostředků (např. mobilní telefon, sociální sítě) k opakovanému záměrnému psychickému ubližování	0	0	2	2	9	34	39	45	53	48	34	0	53	37	39	12	4	411
Projevy rasismu a xenofobie	0	2	7	9	5	10	15	22	21	20	12	0	1	3	1	0	2	130
Výskyt u počtu žáků																		
Slovní či fyzické útoky na pracovníky školy	3	1	7	15	26	24	29	35	43	54	37	0	56	28	28	3	2	391
Záškoláctví	0	1	15	8	7	16	21	48	80	116	88	0	202	188	164	26	15	995
Podezření na skryté záškoláctví (záškoláctví s vědomím rodičů)	0	2	27	16	36	40	57	76	74	101	111	0	80	71	64	15	0	770
Rizikové chování ve sportu, rizikové pohybové aktivity, extrémní sporty atd.	4	6	4	3	7	6	13	6	2	3	2	0	2	1	1	0	0	60
Rizikové chování v dopravě	10	0	17	12	18	11	16	7	2	5	5	0	3	4	1	5	2	118
Rizikové sexuální chování a nevhodné projevy sexuality	0	1	8	2	3	4	10	20	17	20	23	0	10	8	6	0	0	132
Poruchy příjmu potravy	1	1	5	1	1	2	5	9	30	36	33	0	29	27	15	4	1	200
Sebeпоškozování a autoagrese	0	0	5	4	10	7	11	40	57	77	37	0	38	31	27	11	1	356
Kriminální chování - přestupky, provinění, trestné činy	0	0	4	3	7	4	4	16	18	36	34	0	10	5	3	14	7	165
Zanedbávání, zneužívání či týrání dítěte	0	1	11	10	11	11	7	10	15	10	8	0	5	1	1	0	0	101
Užívání* tabáku	0	1	2	0	7	10	31	102	138	178	170	0	156	108	87	55	8	1053
Užívání* alkoholu	0	0	0	0	8	0	1	14	13	32	54	0	19	24	25	15	0	205
Užívání* konopných látek (např. marihuana, hašiš)	0	0	1	0	0	0	2	4	8	17	15	0	29	20	12	5	0	113
Užívání* dalších návykových látek (např. extáze, pervitin atd.)	0	0	0	1	0	0	2	9	20	18	18	0	4	5	5	1	2	85
Závislostní chování pro nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry apod.)	0	0	3	5	24	14	19	45	33	58	43	0	80	32	19	5	0	380
CELKEM	60	22	371	355	530	706	745	1005	1016	1151	920	0	1022	761	606	182	78	9530

C. Programy pro rodičovskou veřejnost

- ▶ Rodičovská skupina 1x měsíčně
- ▶ Tematicky zaměřené programy
  - ▶ jejichž cílem je seznámit rodiče i širokou rodičovskou veřejnost s problematikou rizikového chování v konkrétních třídních kolektivech a v rámci diskuse poukázat na možné řešení situací
  - ▶ setkání probíhají v prostorách školy
- ▶ Účast na třídních schůzkách konkrétního třídního kolektivu, který se účastnil selektivního nebo indikovaného programu PP či na pozvání školy

D. Metodická a vzdělávací činnost pro pedagogy

- ▶ PPP patří mezi specializovaná poradenská pracoviště ve školství i s odborným zázemím v oblasti PP
- ▶ Metodik PPP zajišťuje prevenci v celé šíři témat PPRCH směrem k žákům, studentům, pedagogům, rodičům, a širší veřejnosti
- ▶ metodické vedení školních metodiků prevence při vypracovávání i hodnocení Preventivních programů školy
- ▶ pomoc při řešení problémů a krizových situací ve škole
- ▶ pomoc při vytváření projektů v oblasti primární prevence
- ▶ konzultace pedagogů
- ▶ kazuistické semináře
- ▶ **supervizní setkávání**
- ▶ **podpůrná skupina pro pedagogy ZŠ**

E. Ediční činnost

Tvorba a sestavování metodik v rámci vzdělávacích programů pro pedagogy a činnosti v oblasti prevence rizikových forem chování.

Spoluautorství v rámci výstupů odborných publikací z projektů VYNSPI I a VYNSPI II

Například:

- Metodika prevence sociálně patologických jevů
- Metodika osobního rozvoje
- Metodika práce s dětmi na 1. stupni ZŠ
- Metodika vedení třídnických hodin
- Adresář organizací primární prevence v Jihomoravském kraji
- Primární prevence rizikového chování ve školách
- Příklady dobré praxe programů školní prevence rizikového chování
- Kočičí zahrada (metodika pro 1. stupeň ZŠ)
- nPrevence (spoluautorství)

Spolupráce s ostatními zařízeními

- ▶ Městská policie Brno, odbor prevence
  - ▶ Policie ČR - skupina Prevence
  - ▶ OSPOD jednotlivých MČ v Brně a okolí

  - ▶ Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN
  - ▶ SVP Brno
  - ▶ a jiné
- ▶ Sdružení Podané ruce, Brno
  - ▶ Státní zdravotní ústav, Brno
  - ▶ Semiramis, o.s., Mladá Boleslav
  - ▶ Centrum primární prevence Vrakbar, Jihlava
  - ▶ Portimo, Nové Město na Moravě
  - ▶ Spektrum - Centrum primární prevence, Žďár nad Sázavou
  - ▶ Dobronauti, Nenech to být
  - ▶ a další

Aktuální vize v oblasti PPRCH

- ▶ Aktualizace příloh metodického doporučení k PPRCH:
- ▶ „Tabák“ - nově zařazeny nikotinové sáčky a další nové trendy v užívání tabákových výrobků (ve spolupráci s Klinikou adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze),
- ▶ Poruchy příjmu potravy (Prof. MUDr. Hana Papežová, CSC., vedoucí Centra pro poruchy příjmu potravy, Psychiatrická klinika)
- ▶ Příprava metodického pokynu k řešení záškoláctví (nahrazuje jednotné omlouvání (odbor 22 MŠMT)
- ▶ Příprava metodického pokynu k prevenci sebevražd u dětí a adolescentů (ve spolupráci s NÚDZ a NPI)
- ▶ probíhá analýza specializovaných činností ve škole s cílem nového nastavení podmínek pro jejich výkon - školní metodik prevence, školní psycholog, koordinátor ICT a další

Aktuální vize v oblasti PPRCH

- ▶ politiku v oblasti duševního zdraví koordinuje Rada vlády pro duševní zdraví.
- ▶ MŠMT má stanoveny gesce v oblasti duševního zdraví v [Národním akčním plánu pro duševní zdraví 2020 - 2030](#) a v [Národním akčním plánu prevence sebevražd 2020 - 30.](#)

Vybrané webové stránky věnující se duševnímu zdraví

- ▶ Národní ústav duševního zdraví
- ▶ Opatruj.se
- ▶ Psychoportál
- ▶ Národní portál psychiatrické péče
- ▶ Duševní zdraví (edu.cz)
- ▶ Reforma psychiatrie
- ▶ Asociace dětské a dorostové psychiatrie
- ▶ Na rovinu

Interaktivní platforma
podpory duševního zdraví
a prevence rizikového chování

iPREV

Platforma vznikla díky spolupráci konsorcia institucí, zahrnující Univerzitu Karlovu, OSPRCH, SZÚ, PPP Brno a Diagnostický ústav a středisko výchovné péče Praha 4. Platforma je řízena Radou iPREV, která je zastoupena prof. PhDr. Michalem Miovským, Ph.D. za Klinikou adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze, MUDr. Marií Nejedlou za Státní zdravotní ústav, PhDr. Lenkou Skácelovou za Odbornou společnost pro prevenci rizikového chování a Pedagogicko psychologickou poradnu Brno a PaedDr. Janem Tomanem za Diagnostický ústav a středisko výchovné péče Praha 4.

Pracovní platformy

Mgr. Tomáš Jandáč

Mgr. et Mgr. Elizabeth Nováková

Mgr. Renáta Habiňáková

www.iprev.cz

F. V. BEKAŘOVÁ
RAKUSEVÁ
Odborná společnost

Pedagogicko-psychologická
poradna Brno

Interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování (iPREV) je nástrojem pro rozvoj a šíření ověřených preventivních programů v oblasti duševního zdraví a prevence rizikového chování. Pomáhá zvyšovat dostupnost kvalitních programů a intervencí, poskytuje informace o prevenci a podporuje profesionály v dalším rozvoji.

iPREV zaštiťuje konsorcium institucí se zásadním vlivem na podobu školské prevence. Dochází tak k propojování výzkumné, vědecké a klinické praxe s realizátory, donátory a lidmi v přímém kontaktu s cílovými skupinami preventivních programů. Všechny služby portálu jsou bezplatné.

OBSAH

Vzdělávání

Implementace

Kvalita

Podpora

Etika

Bezpečnost

Katalog

Aktuality

iPREV (interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence RCH)

- ▶ **interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování**, která má primárně sloužit jako nástroj metodické podpory pro preventivní pracovníky.
- ▶ Na vzniku platformy se podílela Univerzita Karlova, Odborná společnost pro prevenci rizikového chování, PPP Brno, Státní zdravotní ústav a Diagnostický ústav a středisko výchovné péče **Praha 4**.

Platforma na webových stránkách obsahuje tyto sekce:

- Preventivní programy – katalog programů všeobecné, selektivní a indikované primární prevence pro žáky
- Vzdělávání v prevenci
- Kvalita a bezpečnost v prevenci
- Pro metodiky a ředitele škol
- Pro rodiče a veřejnost

Hodnocení RCH žáků ZŠ a SŠ (se zaměřením na oblast kyberšikany) ze dne 14.3.2023

Doporučení pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- ▶ Zajistit různými formami dostatečnou nabídku vzdělávacích příležitostí pro pedagogy škol a školských zařízení v jednotlivých oblastech prevence rizikových jevů tak, aby si mohli všichni pedagogové rozšiřovat a prohlubovat odborné kompetence v této oblasti.
- ▶ Systémově podporovat roli třídního učitele včetně metodického vedení tak, aby byl pro prevenci rizikových jevů co nejefektivněji využíván nástroj třídnických hodin a podobných třídních aktivit.
- ▶ Podporovat vytváření pestré skladby nástrojů pro vlastní hodnocení v oblasti měření školního klimatu vhodnou modifikací stávajících a vytvářením nových nástrojů, které budou odpovídat měnícím se podmínkám ve školách.
- ▶ Zajistit pro školy vhodné nástroje pro vlastní hodnocení i v oblasti efektivity (přínosu) školních preventivních programů (např. podpora on-line rozhraní pro školní metodiky prevence k plánování i evaluaci prevence SEPA - Systém Evidence Preventivních Aktivit).
- ▶ Vytvořit metodikům prevence časové, finanční a profesní podmínky pro jejich aktivity ve školách (úvazek, specializační příplatek, další vzdělávání).
- ▶ Podpořit využívání dostupných nástrojů rozšiřováním stávající metodické podpory

Hodnocení RCH žáků ZŠ a SŠ (se zaměřením na oblast kyberšikany) ze dne 14.3.2023

Doporučení pro zřizovatele

- ▶ Podporovat školy v oblasti systematické prevence rizikového chování vzhledem k specifické situaci v regionu - finančně i metodicky.
- ▶ Podporovat propojování škol s klíčovými aktéry i mezi sebou navzájem v oblasti prevence rizikových jevů vzhledem k specifické situaci v regionu.
- ▶ [Česká školní inspekce - Tematická zpráva - Hodnocení rizikového chování žáků základních a středních škol \(csicr.cz\)](https://www.csicr.cz/)

Děkuji za pozornost

Hezký den 😊

www.poradenskecentrum.cz